

การฟื้นฟูกิจการในคดีล้มละลาย (Reorganisation)

นายวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ

การดำเนินกิจการทางธุรกิจเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน ความสำเร็จและความล้มเหลวดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อธุรกิจต้องประสบความล้มเหลวจนถึงกับต้องเลิกกิจการไป เพราะการมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือล้มละลายไปนั้น ก็เป็นเรื่องอันสมควรที่ทรัพย์สินของกิจการนั้น ๆ ควรจะต้องนำไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของกิจการตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายล้มละลายในเรื่องอัตราส่วนที่เป็นธรรม (pari passu) อย่างเร็วที่สุด

มีข้อสังเกตบางประการในแง่ธุรกิจคือ สำหรับกิจการบางประเภทที่มีความสำคัญต่อสังคมค่อนข้างสูง การปล่อยให้กิจการเหล่านั้นต้องล้มละลายไปโดยไม่มีการเยียวยาแก้ไขสถานะทางธุรกิจของกิจการนั้น ๆ ให้ถึงที่สุดก่อน ดูน่าจะเป็นผลเสียหายต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าผลดี เช่น กิจการเงินทุนหลักทรัพย์ ที่การล่มสลายอาจเป็นผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง หรือกิจการเกี่ยวกับสาธารณูปโภค อาทิ รถไฟ ขนส่งมวลชน ประปา ไฟฟ้า และอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ซึ่งต้องคงกิจการนั้นไว้ นอกจากนี้แม้แต่มุมมองในแง่ของบริษัทธรรมดาที่มีแง่คิดสำหรับภาพรวมทางเศรษฐกิจว่า การคงสภาพกิจการไว้ย่อมส่งผลดีต่อส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจ้างแรงงาน ภาษีอากร มากกว่าการให้กิจการสิ้นสุดลง ความคิดในแง่นี้จึงเป็นต้นกำเนิดเรื่องการฟื้นฟูกิจการในคดีล้มละลาย

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในเรื่องการฟื้นฟูกิจการประการสำคัญคือ โดยสภาพทางธุรกิจตามความเป็นจริงนั้น การพยายามแก้ไขปัญหาด้านการเงินของกิจการทางธุรกิจเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้อยู่ตลอดเวลา แต่วิธีการทางธุรกิจทั่วไปอาจใช้ไม่ได้ผลเมื่อกิจการที่กำลังจะฟื้นฟูประสบปัญหาทางการเงินที่ค่อนข้างหนักจนเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความสำเร็จในการฟื้นฟูกิจการค่อนข้างมาก ในกรณีเช่นนี้จึงอาจประสบปัญหาที่เจ้าหนี้บางรายอาจพยายามใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายบังคับเอาทรัพย์สินของกิจการซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการฟื้นฟูกิจการ เพราะการที่เจ้าหนี้จำนวนหนึ่งพยายามเรียกร้องอาจเป็นผลจูงใจให้เจ้าหนี้อื่นกระทำตาม และเมื่อความเสี่ยงมีสูงขึ้นเช่นนี้ย่อมจะลดความจูงใจที่เจ้าหนี้บางราย หรือผู้ช่วยเหลือทางด้านเงินทุนรายอื่นอาจให้เงินทุนมาเพิ่มเติมเพื่อเยียวยากิจการได้ เพราะอาจไม่สามารถเรียกร้องเงินช่วยเหลือนั้นคืนได้ตามกฎหมาย

ดังนั้น การสร้างปัจจัยเอื้อตามกฎหมายให้มีการฟื้นฟูกิจการจึงเป็นมาตรการที่ดีในอันที่จะส่งเสริมให้การฟื้นฟูกิจการที่อาจประสบปัญหาจากการขัดขวางของเจ้าหนี้บางรายมีโอกาสรอดสำเร็จมากขึ้น แต่ยังคงมีข้อพึงระลึกละสังเกตุว่า มาตรการฟื้นฟูกิจการคงเป็นเพียงการสร้างปัจจัยเอื้อตามกฎหมายเท่านั้น หากได้หมายความว่า การฟื้นฟูกิจการล้มละลายในคดีล้มละลาย จะต้องประสบผลสำเร็จในทุกกรณี กิจการบางประการซึ่งดำเนินกิจการผิดพลาดอย่างร้ายแรงก็อาจไม่มีทางที่จะฟื้นฟูให้สำเร็จได้

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาสภาพที่กิจการใดสามารถดำเนินการต่อไปได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยผลของการฟื้นฟูกิจการในคดีล้มละลาย ก็จะมีผลทำให้ลูกจ้างสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้นและเตรียมตัวหางานใหม่อันอาจถือเป็นผลดีประการหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟูกิจการ หรือในขณะเดียวกัน การฟื้นฟูกิจการบางครั้งอาจยินยอมให้แยกหน่วยงานออกไปเป็นกิจการใหม่ ซึ่งในแง่นี้ก็จะเป็นผลดีต่อลูกจ้างของกิจการที่แยกออกไปได้เช่นกัน การมองในแง่ความสำเร็จอาจมีแง่มุมที่มองได้ในหลายรูปแบบ

ในแง่สากล ดูเหมือนแนวความคิดดังกล่าวจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย เพราะนับแต่ช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา ในต่างประเทศได้มีการยอมรับในหลักการฟื้นฟูกิจการและบัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลายของประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ที่สำคัญเช่น บทบัญญัติใน Chapter 11 ใน bankruptcy Code

ของสหรัฐอเมริกา บทบัญญัติเกี่ยวกับ Administration Order ใน Insolvency Act 1986 (IA1986) ของอังกฤษและบทบัญญัติเกี่ยวกับ Judicial Management ใน Companies Act (CA) ของสิงคโปร์ แม้ในรายละเอียดของวิธีการที่แต่ละประเทศจะกำหนดเป็นเรื่องที่แตกต่างกันอย่างไรก็ดี แทบทุกประเทศยังคงมีหลักการบางประการในเรื่องการฟื้นฟูกิจการที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจแยกองค์ประกอบได้ดังนี้ คือ

๑. หลักการ Moratorium หรือ Automatic Stay
๒. การจัดหาผู้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการ
๓. การควบคุมกระบวนการฟื้นฟูกิจการ
๔. การสิ้นสุดการฟื้นฟูกิจการ

หลักการ Moratorium หรือ Automatic Stay

หลักการ Moratorium หรือ Automatic Stay นี้ เป็นปัจจัยเอื้อพื้นฐานที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสร้างเกราะคุ้มกันให้แก่กิจการในระหว่างที่จะมีการฟื้นฟูกิจการ โดยจะมีให้เจ้าหนี้บางรายดำเนินคดีต่อกิจการนั้น ๆ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วว่า การที่เจ้าหนี้แม้บางรายประสงค์จะดำเนินคดีรวมไปถึงแม้แต่การบังคับคดีไม่ว่าในทางแพ่งหรือทางล้มละลาย ย่อมจะเป็นการลดโอกาสของกิจการนั้นที่จะฟื้นฟูกิจการได้

เมื่อกิจการถูกหนี้ยึดอยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้มละลาย หรืออยู่ในภาวะที่ต้องการที่จะฟื้นฟูกิจการ อันเป็นเหตุที่จะร้องขอให้มีการฟื้นฟูกิจการตามกฎหมายได้แล้ว การยื่นคำร้องขอตามกฎหมายย่อมจะก่อให้เกิดผลที่ว่า เจ้าหนี้จะฟ้องร้องดำเนินคดีใด ๆ ไม่ว่าในทางแพ่งหรือในทางล้มละลาย รวมไปถึงการบังคับคดีไม่ได้ ในบางประเทศย่อมรวมไปถึงการห้ามมิให้หน่วยงานที่ให้บริการทางสาธารณูปโภคหยุดการให้บริการอีกด้วย หลักการนี้บัญญัติเป็นที่ยอมรับกันในกฎหมายต่างประเทศแล้ว เช่น ใน Chapter 3 section 3-62 ของ Bankruptcy Code ของสหรัฐอเมริกา ใน section 11 ของ Insolvency Act 1986 ของอังกฤษ และใน section 227D ของ Companies Act ของสิงคโปร์

หลักการนี้เป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง และเป็นจุดแบ่งแยกสำคัญระหว่างการฟื้นฟูกิจการในแง่ธุรกิจธรรมดาและการฟื้นฟูกิจการตามกฎหมาย

การที่กฎหมายอ้อมมือเข้ามาสร้างปัจจัยเอื้อส่วนนี้ก็เพื่อรักษาสถานภาพของกิจการลูกหนี้ไว้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ยังคงให้กิจการดังกล่าวดำเนินต่อไปภายใต้การควบคุมของกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นการกำหนดให้ผู้บริหารเดิมต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กฎหมายสร้างขึ้น หรือจัดหาบุคคลอื่นมาดำเนินการแทนในช่วงเวลาที่ต้องมีการฟื้นฟูกิจการ ระยะเวลาในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ยู้งเหยิงและอาจก่อให้เกิดการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของกิจการลูกหนี้จากเจ้าหนี้บางส่วน เกราะคุ้มกันจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือทางกฎหมายที่ยับยั้งในสิ่งเหล่านั้น เกราะคุ้มกันหรือสภาพ Moratorium นี้ มีขั้นตอนคุ้มครองที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายของกฎหมายล้มละลายในแต่ละประเทศ บางประเทศอาจสร้างภาวะที่เรียกว่า Semi-Moratorium หรือสภาพความคุ้มครองเพียงบางส่วน ขึ้นเมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการฟื้นฟูกิจการ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสภาพ Moratorium จะมีผลเมื่อศาลเห็นว่าควรให้มีการฟื้นฟูกิจการตามกฎหมาย

เกราะคุ้มกันนี้อาจจำเป็นต้องมีการควบคุมเพื่อไม่ให้มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด ลูกหนี้บางรายอาจพยายามร้องขอต่อศาลเพียงเพื่อให้หลุดพ้นจากสภาพการเร่งรัดหนี้สินของบรรดาเจ้าหนี้เท่านั้น โดยไม่มีเจตนาที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูกิจการที่แท้จริง ดังนั้น กฎหมายโดยทั่วไปจึงกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของศาลที่จะควบคุมมิให้มีการนำกฎหมายไปใช้ในทางที่มิชอบ นอกจากนี้ยังมีบทกำหนดอีกหลายประการที่มีให้สภาพ Moratorium มีระยะเวลาเกินสมควร โดยอาจกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่ากิจการใดเกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูกิจการ

กิจการตามกฎหมายจำเป็นต้องกระทำ เช่น การเสนอแผนฟื้นฟูกิจการ หรืออาจกำหนดเป็นระยะเวลาสิ้นสุดที่แน่นอนของสภาพ Moratorium.

โดยหลักแล้ว การยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการมักต้องกระทำเมื่อกิจการลูกหนี้ประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน บ้างอาจกำหนดให้ร้องขอได้เมื่อมีภาวะหนี้สินล้นพ้นตัว แต่กฎหมายในบางประเทศอาจไม่กำหนดเงื่อนไขจำพวกนี้ ทั้งนี้ ก็คงขึ้นอยู่กับนโยบายความเด่นชัดในเรื่องมาตรการทางล้มละลายและแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายของแต่ละประเทศ

สิ่งที่จะเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการสร้างสภาพ Moratorium อันเป็นจุดสำคัญของหลักการฟื้นฟูกิจการ คือ การจัดหาผู้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการ

การจัดหาผู้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการ

บุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการฟื้นฟูกิจการคือผู้ที่จะมาทำแผนและดำเนินการฟื้นฟูกิจการตามแผนนั้น หากเปรียบเทียบกิจการที่กำลังประสบปัญหาเหมือนกับคนไข้ ผู้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการก็เปรียบเสมือนแพทย์ผู้ทำการรักษานั่นเอง กฎหมายล้มละลายจะต้องกำหนดให้มีผู้เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบสภาพและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาของกิจการนั้น

แนวทางในแต่ละประเทศเกี่ยวกับผู้ดำเนินการฟื้นฟูกิจการนี้จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับนโยบายเสรีทางการค้าและนโยบายในการเข้าไปควบคุมกิจการว่ามีความเคร่งครัดเพียงใด ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีนโยบายทางล้มละลายที่เปิดกว้างอย่างมาก จะกำหนดให้ฝ่ายลูกหนี้หรือผู้บริหารกิจการนั้นมาแต่แรกเป็นฝ่ายที่มีสิทธิสูงสุดในการยื่นขอให้ฟื้นฟูกิจการและการดำเนินกิจการในระหว่างที่มีการฟื้นฟูกิจการด้วย อาทิ ในกรณีที่ฝ่ายเจ้าหนี้ยื่นคำร้องตาม Chapter 11 เพื่อขอฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ หากลูกหนี้ ยื่นคำร้องตาม Chapter 11 เข้ามา ดังนี้ตามกฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้มีสิทธิในการเสนอแผนฟื้นฟูกิจการแต่เพียงผู้เดียว ส่วนเจ้าหนี้จะมีสิทธิเสนอแผนต่อเมื่อพ้นระยะ ๑๒๐ วัน นับแต่วันยื่นคำร้องของลูกหนี้แล้วลูกหนี้ไม่เสนอแผนฟื้นฟูกิจการ ๘ ๘ ในระหว่างที่อยู่ในสภาวะ Automatic Stay หรือ Moratorium นั้น ลูกหนี้ที่บริหารกิจการมาก่อนจะเป็น Debter in possession ทำหน้าที่บริหารงานและสามารถบริหารงานไปตามแผนที่เสนอได้

อย่างไรก็ดี ในหลายประเทศมิได้มีแนวความคิดเรื่องกฎหมายล้มละลายที่ยังมุ่งหมายในเรื่องการควบคุมตรวจสอบก่อนค้างเด่นชัด อย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ และประเทศสิงคโปร์ การจัดหาผู้มากดำเนินการฟื้นฟูกิจการเป็นเรื่องที่ต้องการบุคคลพิเศษคนอื่นมาดูแล ทั้งนี้ อาจเป็นเรื่องที่ต้องการความเป็นกลาง และผู้เข้ามาดำเนินการฟื้นฟูกิจการอาจต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมโดยระบบตรวจสอบในเรื่องความสามารถอีกด้วย สำหรับตามกฎหมายอังกฤษนั้น จะมีการแต่งตั้ง Administrator ขึ้นมาทำหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพของกิจการและเสนอความเห็นและแผนการฟื้นฟูกิจการหากเห็นว่าเป็นไปได้ Administrator นี้เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการในฐานะ Insolvency Practitioner ส่วนใหญ่จะเป็นนักบัญชีหรือนักเศรษฐศาสตร์ หรือมีการตั้ง Administrator แล้วบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้มีอำนาจแต่ผู้เดียวในการดูแลกิจการระหว่างที่มีการฟื้นฟูกิจการ

ส่วนในประเทศสิงคโปร์นั้น ก็มีหลักการที่คล้ายคลึงกัน โดยจะให้ศาลแต่งตั้ง Judicial Manager เข้ามาดูแลแก้ไขและทำความเข้าใจหรือแผนฟื้นฟูกิจการเสนอต่อศาลและเจ้าหนี้เพื่อพิจารณา เช่นเดียวกับของประเทศอังกฤษผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเข้ามาเป็น Judicial Manager นี้ อาจเป็นบุคคลกลางอย่างแท้จริง กล่าวคือ ได้รับการเสนอโดยฝ่ายบริหารก็ได้

สิ่งที่คล้ายคลึงกันอย่างมากสำหรับกฎหมายในทุกประเทศก็คือบุคคลผู้ที่จะมาทำการแก้ไขฟื้นฟูกิจการดู จะได้รับอำนาจให้กำเนนกิจการต่อไปในระหว่างที่กำเนนการฟื้นฟูกิจการนั้น และการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่จะสามารถตรวจสอบได้

การควบคุมการฟื้นฟูกิจการ

เมื่อมีการแต่งตั้งผู้มาดำเนินการฟื้นฟูกิจการแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญต่อมาคือการกำหนดแผนหรือแนวทางที่จะฟื้นฟูกิจการนั้นขึ้น แนวทางของกฎหมายทุกประเทศสอดคล้องต้องกันในส่วนนี้ค่อนข้างชัดเจนว่า แนวทางการแก้ไขที่เสนอมานั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากบรรดาเจ้าหนี้และศาล ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะให้มีการเสนอแผนการฟื้นฟูกิจการให้แก่เจ้าหนี้เพื่อพิจารณาและลงมติ ขั้นตอนความยากง่ายในการลงมติดังกล่าวเป็นไปตามแนวนโยบายในเรื่องความเคร่งครัดของกฎหมายล้มละลายในแต่ละประเทศ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาที่เปิดกว้างที่สุดสำหรับลูกหนี้ ยังสร้างปัจจัยให้แก่ลูกหนี้ที่จะแยกเจ้าหนี้ออกเป็นกลุ่ม ๆ และบังคับให้บางกลุ่มต้องยอมรับมติของกลุ่มอื่นในบางเรื่องซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่าการ Cram Down

แนวทางการฟื้นฟูกิจการหรือแผนที่มีการสร้างขึ้นมานั้น เป็นเรื่องราวทางเศรษฐศาสตร์และบัญชีที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน แต่เป็นหน้าที่ของผู้ทำแผนจะต้องอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยปกติแล้วมักเป็นไปในเรื่องการตรวจสอบสภาพของกิจการ หาสาเหตุของการตกอยู่ในสภาพที่มีปัญหา และเสนอแนวทางการแก้ไข ซึ่งในแนวทางการแก้ไขนี้อาจจะเป็นเพียงการระดมเงินทุนเพิ่มเข้ามาในกิจการซึ่งอาจเป็นเพียงการกู้ยืมด้วยวิธีพิเศษเข้ามาหรืออาจกำหนดให้มีการเพิ่มทุนตามปกติก็ได้ แนวทางแก้ไขอาจมีทางซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น เช่น การแบ่งแยกกิจการบางส่วนออกนอกกิจการนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างการบริหารงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการปลดพนักงานบางกลุ่มเมื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาสถานะของกิจการนั้นไว้ การเสนอแนวทางในแต่ละเรื่องมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงทางได้ทางเสียที่จะมีขึ้นรวมทั้งการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ทั้งแผนและการดำเนินการไปตามแผนจะสามารถตรวจสอบได้โดยศาลและเจ้าหนี้

กฎหมายทุกประเทศจะยอมรับให้ศาลเข้ามามีอำนาจในการตรวจสอบทั้งแผนและการดำเนินการตามแผนได้อย่างกว้างขวางกล่าวคือ ศาลจะมีอำนาจที่จะไม่ยอมรับแผนหรือมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรในเรื่องการตรวจสอบและมักจะไม่มีประเด็นข้อโต้เถียงใด ๆ เลยเกี่ยวกับความสามารถในการดูแลให้เกิดความเป็นธรรมและการป้องกันมิให้เกิดการคดโกงโดยใช้กระบวนการฟื้นฟูเป็นเครื่องมือ ส่วนในเรื่องการตรวจสอบทางเศรษฐศาสตร์และผลได้ผลเสียของกลุ่มยังคงต้องให้กลุ่มนี้แสดงให้ศาลเห็น

แม้ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการจะมีแนวความคิดสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อช่วยเหลือกิจการลูกหนี้แต่ทั้งนี้ก็ต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นธรรมซึ่งให้เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิและส่วนได้เสียอย่างมากเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบขั้นตอนส่วนใหญ่ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการจะเปิดช่องให้แก่เจ้าหนี้ที่จะโต้แย้งเพื่อรักษาผลประโยชน์อันเป็นธรรมด้วย

ในกรณีที่การฟื้นฟูกิจการเป็นไปไม่ได้ด้วยดี และประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ก็ย่อมหมายความว่ากิจการนั้นได้กลับฟื้นตัวจนดำเนินการต่อไปได้ มาตราการตามกฎหมายที่เข้ามาคุ้มครองก็จะถูกยกเลิกไป แต่หากเป็นที่ปรากฏว่า กิจการนั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะได้รับการฟื้นฟูกิจการ ซึ่งอาจเป็นเพราะโดยสภาพของกิจการแล้วไม่มีผู้ทางหรือหนทางที่เป็นไปได้ในการกลับคืนสู่สภาพปกติ นั่นก็หมายความว่ารวมถึงว่ากระบวนการฟื้นฟูกิจการนั้น ๆ จะต้องสิ้นสุดลง ก็จะมีผลให้มาตรการเอาผิดตามกฎหมายต้องสิ้นสุดลงไปด้วย

การสิ้นสุดของการฟื้นฟูกิจการ

เมื่อการฟื้นฟูกิจการไม่สามารถจะดำเนินต่อไปได้และต้องสิ้นสุดลง การสิ้นสุดลงของการฟื้นฟูเป็นจุดจบของมาตรการเอื้อตามกฎหมายที่สร้างขึ้นมานี้ในเรื่องนี้ การสิ้นสุดของการฟื้นฟูกิจการในลักษณะนี้บ่งบอกให้เห็นถึงความล้มเหลวของการดำเนินกิจการ และส่วนใหญ่ผลที่ติดตามมาก็คือการล้มละลายของกิจการนั้นอย่างแท้จริง กฎหมายของแต่ละประเทศสอดคล้องกันในเรื่องนี้ว่า ทางออกทางเดียวที่ควรจะเป็นไปคือการให้กิจการนั้นล้มละลายและนำเอาทรัพย์สินของกิจการมาจำหน่ายแบ่งให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ กฎหมายในแต่ละประเทศจะมีบทบัญญัติค่อนข้างชัดเจนในการเปลี่ยนสภาพจากกระบวนการฟื้นฟูกิจการไปสู่กระบวนการล้มละลายตามปกติ ส่วนสำหรับกฎหมายของสิงคโปร์จะเปิดช่องไว้ให้ศาลมีอำนาจกว้างในการออกคำสั่งตามมาตรา 227 Q แต่ศาลมักจะสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย เพราะการให้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายในทันทีจะเป็นผลดีกว่าการปล่อยให้กิจการลูกลับไปแล้วกลับไปสู่วังวนแห่งการแก่งแย่งบังคับคดีในทรัพย์สินของลูกหนี้โดยบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย

กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของไทย

ในปัจจุบันไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการ โดยเฉพาะเจาะจง แต่แนวความคิดนี้ได้เข้ามาสู่วงการนักกฎหมายไทยมานานแล้ว และกระทรวงยุติธรรมได้ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายขึ้น ผลงานชิ้นสำคัญของคณะกรรมการชุดนี้คือการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการขึ้นเป็นผลสำเร็จร่างกำหนดดังกล่าวมีได้ยึดถือเอาแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ค่อนข้างเสรี แต่พิเคราะห์ถึงแนวทางกฎหมายของอังกฤษและสิงคโปร์เป็นแนวที่ค่อนข้างเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย โดยยกร่างกำหนดให้มีการเสนอตั้งผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา โดยยังเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ หากมีกรณีเหมาะสมอย่างไรก็ดี ร่างนี้มีข้อจำกัดสำคัญคือ มีการกำหนดจำนวนหนี้ที่อาจเรียกร้องให้มีการฟื้นฟูกิจการได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ จำนวนหนี้ต้องเกินกว่า ๑๐ ล้านบาท

ร่างกฎหมายดังกล่าวได้เสนอให้ผนวกไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๕๓ ว่าเป็นหมวด ๓ ทวิ และมีบทบัญญัติยกร่างเสนอไว้รวม ๑๕ มาตรา ขณะนี้ร่างดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้เขียนเห็นว่าหากเรามีกฎหมายที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ก็น่าจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของชาติที่จะสามารถเอื้ออำนวยให้กิจการหลายอย่างอาจดำรงคงอยู่ อันจะเป็นผลดีต่อระบบการเงินของชาติโดยรวม นอกจากนี้หลักการในเรื่องนี้ดูจะไม่มีแนวขัดแย้งในทางสากล จุดพิเคราะห์ก็ยังมีแต่แนวนโยบายในเรื่องกฎหมายล้มละลายของเราเท่านั้นว่าจะถือแนวทางเคร่งครัดเพียงใด